

Letna: Akademiki . . .	30 Din
Drugi	40 Din
Mesečna: Akademiki . . .	4 Din
Drugi	5 Din

Čekovni račun številka 17.139

Uredništvo in uprava:
UNIVERZA, Ljubljana.

PETEK, 5. MARCA 1937.

1551

T. G. Masaryk:

Kritika je pogoj in
metoda znanosti in znan-
stvenosti; kritika je pogoj
in metoda demokratične
politike.

AKADEMSKO GLASILO ZA UNIVERZNA IN JAVNA VPRAŠANJA

Po zasedanju banskega sveta

Niti do danes še niso izvršene določbe ustave iz leta 1931, ki je ustanovila banovinske samouprave z dosti omejenimi pravicami njihovih organov: banovinskega sveta, čigar člani bi se volili v splošnih in neposrednih volitvah, in banovinskega odbora, ki bi ga volil banovinski svet. Kajti banovinskega sveta in banovinskega odbora še sploh ni in zato ne moremo govoriti o nikakršni samoupravi. Obstoji le banski svet, ki pa je sestavljen iz imenovanih članov in je samo posvetovalni organ bana predvsem pri sklepanju banovinskega proračuna, ki ga končno potrjuje finančni minister. Zato je razumljivo, da smo menda vsi občutili, da banski svet nima nikakega večjega pomena, saj njegova beseda v ničemer ni odločilna. Tako je »Slovenec« zadnje zasedanje imenoval »slovenski tečaj«, na katerem se izmenjujejo mnenja o slovenskih stvareh, in pri tem poudaril, da »banski upravi dravske banovine ne manjka drugega kot — oblasti in denarja. Oblast in denar — to je samouprava!... Želja nas vseh pa je, da se ta »slovenski tečaj«... čim prej izpremeni v samoupravo.«

Vendar je bilo to zadnje zasedanje važno z druge strani, kolikor se je ob številkah novega banovinskega proračuna pokazalo težko gospodarsko stanje Slovenije in gledanje vodilnih uradnikov in banskih svetnikov nanje. Odprli so se nam nekateri pogledi, ob katerih nas prevzema skrb, kako bodo živeli Slovenci v prihodnjih mesecih.

Ban in načelniki posameznih oddelkov niso nič prikrivali bede, v kateri Slovenci danes živimo. Istočasno, ko je govoril finančni minister v narodni skupščini o delnem zboljšanju gospodarskih razmer, so morali naši uradni predstavniki ugotoviti povsod le nazadovanje. Po teh uradnih poročilih je bilo lani v Sloveniji pri žitu 160 milijonov manj dohodkov, pri vinu 128 milijonov manj, pri sadju 121 milijonov manj in pri lesu 87 milijonov manj, torej skupaj skoraj 500 milijonov manj dohodka pri 1 milijonu prebivalstva. Ob teh številkah ni presenetil govor tistega banskega svetnika, ki je opozoril, da nekaterim krajem v Sloveniji grozi lakota in da je zato nujna pomoč. Slovenija je pasivna pokrajina in se mora kot taka tudi priznati. Da se prepreči katastrofa, je potrebna pomoč, vsaj 15 milijonov iz fonda za podpiranje pasivnih pokrajin. — Likvidacija kmečkih dolgov ni prinesla zboljšanja, je ugotovil eden od banskih svetnikov — niti kmetom niti kreditnim zadrugam, kajti nelikvidnost teh zavodov, ki so dolga desetletja bili krepka opora našim kmetom, se je samo povečala.

Enako težke so ugotovitve o razmerah v industriji, trgovini in obrti, ki zaznamujejo popoln zastoj in celo nazadovanje. Tako je samo število rudarjev v letih 1925—1935 padlo za polovico, med tem ko se je v drugih pokrajinah dvignilo. V zadnjem letu je bil znatno manjši tudi tujski promet, ki postaja za mnoge kraje edini vir življenja.

Intelektualni poklici preživljajo enako krizo. V preteklem letu je bilo nastavljenih komaj 97 učiteljev, dasi jih še vedno manjka 250 in bi jih moralo 100 v pokoj, na službo pa čaka okoli 700 mladih učiteljev, večina od njih že nekaj let, saj so bili šele lani nastavljeni zadnji učitelji iz letnika 1929. Če bi bili v banskem svetu govorili še o vseh drugih intelektualcih, bi videli, da je njihov položaj prav tako obupen.

Slovenci bijejo danes trd boj za svoj obstanek kakor ga morda še niso. Lani je preseglo število mezdnih gibanj in stavk vsa prejšnja leta. Na žalost si ta skrb za golo življenje vedno bolj išče pomoči v zločinu. Najgorenkejša je bila

ugotovitev, da je število zločinov v lanskem letu med Slovenci strahovito narastlo.

Že pri obstoječem številu šol in drugih javnih zavodov in ustanov bi se dalo v precejšnji meri od pomoči stiski, če bi samo hoteli vzdržati njihovo nekdanjo višino, kot nam kaže to primer šol in učiteljev. Če pa upoštevamo, da že več kot dvajset let, od začetka vojne sem, nismo skoraj ničesar novega postavili, temveč v glavnem le popravljali, dasi se je tudi pri nas življenje vendar pomaknilo naprej in je toliko novih potreb, — potem nam je jasno, da bi se življenje pri nas visoko dvignilo, če bi dobili vse to, kar nam manjka.

V banskem svetu je bilo ugotovljeno, da je od 855 šolskih poslopij 109 v nezadostnem, 129 v slabem stanju, torej 238 šol potrebnih popravila, primanjkuje pa nad 1100 učilnic. — Brez vzdrževanja cest leži skoraj izključno na banovini in občinah, saj je od 23.262 km cest le 616 km državnih cest. Proračun za izvršitev potrebnega programa bi znašal 440 milijonov dinarjev, če bi hoteli izvesti le najnujnejši program, bi bilo potrebnih še vedno 227 milijonov, v resnici pa je v banovinskem proračunu določenih za ceste le 15 milijonov. — Za ureditev hudournikov bi potrebovali 150 milijonov, dozdaj pa je bilo investiranih le 17 milijonov. — Če bi hoteli elektrificirati Slovenijo, bi potrebovali 70 milijonov, v letošnjem banovinskem proračunu pa je za to določen komaj 1 milijon. Kolikor se kraji elektrificirajo, gre to skoraj izključno na breme občin, ki ne jemajo za to posojila. — Samo na bivšem Kranjskem bi morali imeti poleg nove bolnice v Ljubljani, ki naj jo zida država, 3 nove banovinske bolnice.

V takih razmerah, ko ni najmanjšega izgleda, da bi se poživilo naše gospodarstvo, kajti ni bilo 500 milijonov dohodka manj samo zaradi slabe letine, se težko občuti najmanjše zvišanje proračuna. Poleg tega, da je državni proračun zvišan za 625 milijonov in bo dober del tega zvišanja odpadel na Slovenijo, je zvišan tudi banovinski za 22 milijonov, v glavnem zato, ker mora odslej vzdrževati šole banovina in ne več občine. To bo stalo banovino 16 milijonov. Finančni minister je branil zvišanje državnega proračuna z zboljšanjem gospodarstva. Prav ob razpravah banskega sveta smo videli, da to za Slovenijo ne velja. Ban je glede zvišanja banovinskega proračuna dejal, da se s tem zvišanjem le prenašajo bremena vzdrževanja šol od občin na banovino in da bodo morali biti občinski proračuni toliko nižji, tako da v resnici skoraj ne bo novih obremenitev. Teoretično je to gotovo res. Toda, če vemo iz istih debat to, da je večina slovenskih občin danes takó gospodarsko slabih, da ne morejo prevzeti niti vojaških poslov, ki jih doslej opravljajo okrajna glavarstva in za katere bi bil pri občinah potreben morda po en uradnik, potem ne vemo, kaj se še dá znižati v občinskih proračunih.

Zaradi vzdrževanja šol se zvišuje banovinska doklada na neposredne davke od dosedanjih 60% na 95%, kar naj bi dalo 15 milijonov več, banovinske takse pa (nekaj nad 2 milijona) so opuščene. Drugi nov dohodek, ki pa je še negotov, dokler ga ne dovoli finančni minister, je za 10 milijonov večja udeležba Slovenije pri skupnem davku na poslovni promet, ki se deli med državo in banovino. V zvezi s tem so nekateri banski svetniki nastopili proti finančnemu centralizmu in ugotovili, da se na primer davka na poslovni promet nabere v Sloveniji 20%, delež Slovenije na njem pa znaša le 2,9%.

Poročila in debate banskega sveta niso bile izčrpne, kar je bilo povedanega, so le primeri naših razmer, vendar zadostni primeri, da si ustvarimo pravo sliko in poglede na probleme. Banski svet je ostal ves čas le posvetovalni organ in v govorih njegovih članov ni bilo po ve-

čini videti kakšnega večjega koncepta, kakó temeljito preurediti naše življenje in mu res postaviti temelj, na katerem bo lahko slonelo. Gotovo so se vsi do zadnjega zavedali nevzdržnega stanja in s podrobnostmi o nekaterih stvareh dopolnjevali splošno sliko. Toda skoraj v vseh mnenjih in predlogih smo morali občutiti tisto staro miselnost, ki ne bo privedla nikdar do zboljšanja. Kaj naj bi rekli k opombi tistega banskega svetnika, ki je priporočal mladim učiteljem, naj vendar sprejmejo službo tudi izven Slovenije? Kakor da je prešlial vse številke o naših šolah, ki jih nimamo niti preveč niti na obstoječih šolah dovolj učiteljev. In poleg tega — ali je premislil, kako je gledé tega v drugih pokrajinah?

Banski svet se je s posebnimi resolucijami zavezal za nekatere najvažnejše ustanove, ki jih nujno potrebujemo: za izpopolnitev univerze, za novo bolnico, za akademijo znanosti in umetnosti. Vse to je seveda le nasvet, poziv drugim oblastvom. Banski svet se je sam menda zavedal svoje le posvetovalne vloge in zdelo se je, da bi hotel biti več — pravi politični predstavnik v resnični politični, gospodarski in kulturni samoupravi. Tudi o tem se je govorilo in bila je sprejeta resolucija. Toda, kdo bo te resolucije branil in skrbel, da se uresničijo? Zdi se, da ni nikogar — in tako je v resnici vse pisanje o samoupravi, če ni nikogar, ki bi se zanj bil, le uspanje misli, da bi jo kdaj sploh dobili. In vendar si moramo slednjič priboriti pravico samostojnega odločanja o vseh stvareh, o katerih se vršijo le »slovenski tečaji«, ker s tem je zvezan pogoj našega življenjskega obstoja.

Zmote v parlamentu

Ob popolnem nezanimanju javnosti je pred dnevi končala načelna razprava o vladnem predlogu državnega proračuna. Odkod ta pasivnost, vsa oddaljenost Slovencev od beograjskega parlamenta? Prav načelno razpravo uporabljajo že dolgo vse poslanske grupe, da obravnavajo politiko vlade, da kritizirajo izvršena dela in podajo smernice za bodoče delo. Toda letošnja razprava se je vršila v znamenju desorientiranosti in neenotnega gledanja poslancev, ki pripadajo istim klubom, na bistveno važna vprašanja naše državne ureditve.

Zasledovali smo razprave. Nemir je rasel v nas, generacija dvajsetletnikov je presojala in obsojala.

Skoraj vsi poslanci so govorili le o hrvaškem vprašanju, nihče ni postavil slovenskega vprašanja. O pač! Odpravil ga je dr. Mirko Kosić (Narodni delovni klub): »O Slovincih namenoma ne bom govoril. Oni so v vsakem slučaju na boljšem. Dokler se borimo s Hrvati, rabimo mi Srbi Slovence za zaveznike. Že od l. 1918. je naša politika ta, da drže Srbi s Slovenci Hrvate v kleščah.«

Je g. dr. Kosić poslušal govor posl. Kosovića (JRZ)? Ko je ta s statistikami dokazoval, da Hrvati niso zapostavljeni, je dvakrat omenil tudi Slovence. Pri tem pa je popolnoma nenamerno pokazal, kako silno smo prikrajšani Slovenci. Leta 1921. je bilo Slovencev v državi 8,5%, l. 1931. le še 8 procentov celotnega prebivalstva. Od gimnazij, ki so bile ustanovljene po vojni, pridejo na Slovenijo le 3 procenti. Ali vidi g. dr. Kosić napredek Slovenije v tem?

Še težje nas je zadela druga trditev g. dr. Kosovića, da »... drže Srbi s Slovenci Hrvate v kleščah.« Povedal nam je vso brutalno resnico, povedal nam jo je takrat, ko se sami borimo proti tej politiki, — politiki, ki nas je poleg vsega drugega stala še mnoge milijarde.

Skoraj vsi poslanci so govorili o hrvaškem vprašanju, nihče pa ni postavil slovenskega vprašanja. In vendar slovensko vprašanje obsto-

ja, ker obstoja še vedno vprašanje slovenske gospodarske in politične enakopravnosti. Saj bi tudi hrvaško vprašanje obstajalo še nadalje, če bi tudi šel recimo njihov »voditelj« v vlado, in ne bi za Hrvate dosegel ničesar.

Slovenski poslanci niso čutili svoje dolžnosti. Šli so v parlament, ne z namenom, da bi kot Slovenci zahtevali pravično reševanje državne politike. Ne, zmerjali so klerikalizem, katoliški tisk, Vatikan in Katoliško Akcijo. Ali naj mar Beograd rešuje slovenske Jugoslovane? Od slovenskih poslancev JRZ pa je govoril le dr. Veble. In ta je samo opravičeval delo dr. Korošca v prejšnjih letih.

Mnogo so govorili poslanci tudi o demokraciji. Največji poborniki za demokracijo so poslanci današnje opozicije, ki je, ko je bila na vladi, sama vodila najostrejši policijski teror. Daleč smo od tega, da bi jim verjeli. Nam demokracija ni samo taktična poteza. In odnos druge skupine do demokracije? Tega je postavil posl. Ljuba Jovanović: »Vlada dr. Stojadinovića je prišla na oblast, da likvidira stari režim policijskih preganjanj. Vlada je obetala nove zakone, katere je stari režim ukinil. Toda teh zakonov ni in jih noče biti, čeprav poteka že drugo leto. Vlada se poslužuje še vedno zakonov Nikole Uzunovića. Zakaj torej so člani vlade skozi šest let napadali Uzunovića?«

Ostali so poslanci postavljeni 5. maja, ostali so isti problemi, kot 1. 1929. Nemir raste v nas ...

Nova žrtev

S težkim mazilnim oljem zastrupljen od zločinov, ki jih do sedaj ni še zasledovala pravica, je izdihnil 16. februarja v Gorici slovenski kulturni delavec Lojze Bračuz. Padel je kot žrtev nasilja, ki tlači vso našo zemljo. In ob tem trenutku, ko bi se moral zganiti ves kulturni in civilizirani svet, stojimo mi razcepljeni. Skoro se ne ganemo. Kakor, da se ne bi zavedali, da je padel sin slovenske matere, učitelj slovenskega ljudstva, pa četudi ga je bodril le z božično pesmijo in četudi je padel le radi nje. Res je: žrtev je bilo v Primorju že preveč in postali smo skoro matobrižni. Toda zavedati se moramo, da vse te žrtve za nas ne bi smele biti zastoj in da bi se morali pri njih dvigati, k tvornemu delu zlasti pa stremeti k čim večji narodni samostojnosti. Vsaj oni, ki lahko, bi zato morali stopiti v borbo za najtemeljnejše pravice človeka in naroda.

Toda zdi se, da oni, ki bi danes lahko kaj storili, nočejo. Celo najbližji molče. A oni, ki bi hoteli, ne morejo. Če smo že sicer tako razcepljeni, bi nas morale posamezne žrtve vsaj opozoriti na težko stanje našega ljudstva v Primorju in našega naroda sploh.

Socialno skrbstvo Dunaja

(Po referatu tov. Milene Bežanove v »Slov. klubu«.)

Pred nedavnim nam je dr. Zenkl odkril Prago od posebnosti, nam dozda skoraj neznan strani, pokazal nam je njegovo smoteno, organizirano in uspešno borbo proti socialni bedi, ki naj ustvarja človeku z vrednim življenjem košček sreče in veselja.

Nič manj kot Praga pa se lahko tudi Dunaj ponaša z velikim in častnim delom, ki ga je v teku dveh desetletij ustvarilo njegovo socialno skrbstvo. Ob predavanju smo spoznali sliko Dunaja, kakršno je mogla ustvariti le globoka socialna zavest vseh mož in delavcev, ki so upravljali dunajsko občino. Edino ta zavest, ki je težila v veliko večji meri k realizaciji praktičnega kot pa političnega socialnega programa, je mogla pustiti tako velike in vidne sledove po dunajskih predmestjih. Spremenila je umazana predmestja s sivimi zidovi, mračnimi ulicami in nezdravimi bivališči v lepa, širna in impozantna naselja kot so Marxhof (sedaj Heiligenstadt), Sandleiter, Rabenhof in nešteta druga. Organizirano in velikopotezno socialno skrbstvo povojnih občinskih odborov je ustvarilo iz nezdravih predelov lepa, praktična, zdrava, sončna in zračna delavska bivališča z gledališkimi dvoranami, pralnicami, knjižnicami, klinikami, sprehajališči in otroškimi igrišči.

Najvažnejše in najzrednejše pa je dejstvo, da je skrb za mladiño dominantna erva vsega dunajskega socialnega skrbstva. Organizacija in izvedba načrtov tega skrbstva težko najde primerov v drugih mestih. — Iz prvega, še predvojnega mladinskega urada za pravno zaščito nezakonskih otrok se je razvil sedanji mestni mladinski urad s 14 podrejenimi uradi v raznih mestnih okrajih. Centralni urad vodi kontrolo nad vsemi novorojenčji, v družine pošilja skrbnice, da spoznajo zdravstveno stanje deteta, se prepričajo o gmotnem stanju družine ter v potrebi dajo pomoč mladinskega urada. Na Dunaju dobi vsaka v mesto pristojna mati od občine garnituro otroškega perila v dar. (V ljubljanski porodnišnici se je dogodilo, da se je mlada nezakonska mati uničila s skrbjo, da bo morala odnesti dete golo iz bolnice!) — Posvetovalnice mladinskih uradov dajejo materam brezplačne nasvete glede zdravlja in nege otrok. (Takih posvetovalnic je 80, poleg teh še 16 za nasvete nosečim ženam.) Sirote in otroke revnih staršev oddaja občina redniškim

Prosimo naročnike, da vedo: nikdar ne moremo izdati nove številke našega lista, dokler ni plačana prejšnja. Zato poravnajte naročnino še danes in darujte v tiskovni sklad!

družinam, kjer so pod stalnim nadzorstvom zdravnikov in skrbnic.

Druga panoga mladinskega skrbstva so otroški vrtci. O veličini mladinskega skrbstva zgovorno pričča čez 100 otroških vrtcev z nad 2000 oddelki, nameščenih v krasnih, modernih stavbah, ki so pravi otroški paradizi.

Radi vedno hujše bede pada poset vrtcev, zato pa se ti spreminjajo v mladinska zavetišča, ki jih polnijo »brezprizorni« in otroci brezposelnih ter siromašnih staršev. — Oboji, otroški vrtci in mladinska zavetišča se odlikujejo po popolni zunanji organizaciji in izbornem vzgojnem načinu.

Delo mladinskega skrbstva gre še dalje. Za defektno in težko vzgojljivo dečo je mladinski urad sezidal mogočno stavbo, urejeno z občudovanja vredno smotrenostjo. Zavod služi opazovanju fizičnih in psihičnih lastnosti otroka, odkoder pride v njemu primerno obliko vzgoje in izobrazbe.

In še širše delokroge si je poiskal mladinski urad. Svoje zdravstvene in skrbnice razpošilja po vseh šolah, da proučujejo zdravstveno in gmotno stanje in določajo potrebno zaščito.

Skrb za mladiño pa še vedno ni izčrpana. V raznih šolskih kuhinjah se brezplačno nasiti na tisoče revnih otrok in na tisoče zraka in sonca potrebne delavske mladine pošilja mladinski urad o počitnicah v počitniške domove.

Vzporodno z uspešnim gmotnim izboljševanjem (saj izdaja mestna občina tretjino svojega proračuna, t. j. 110 milijonov šilingov za socialno skrbstvo) se je razvijal tudi ves vzgojni sistem. Saj je Dunaj do nedavna veljal vsemu svetu za pedagoško Meke. Vse pa je stremelo za enim samim velikim ciljem, ki ga je narekovalo globoko socialno mišljenje ustvarjalcev socialnega skrbstva in vseh njegovih ustanov: za srečo človeka, predvsem pa za srečno in lepšo bodočnost mladine!

Danes moramo obžalovati, da je vse to obsežno, veliko vzgojno in socialno delo Dunaja v novih razmerah nekam zastalo in da se v glavnem omejuje na to, da se izpreminjajo imena in postavljajo nove uprave posameznim ustanovam, ki so jih do pred nekaj leti s tolikim uspehom postavljale tedanje občinske uprave.

Vprašanje šolnin

Dopis, ki ga je poslal Akcijski odbor strokovnih študentskih združenj na univerzi v Beogradu Zvezi strokovnih klubov tehniške fakultete v Ljubljani, nas sili, da ponovno pišemo o šolninah.

»Univerzni senat v Beogradu je na svoji seji 24. februarja 1937 izdelal za plačevanje šolnin in vpisne takse nov načrt, katerega je poslal prosvetnemu in finančnemu ministru v odobritev.

Akcijski odbor je v soglasju z resolucijo, sprejeto na študentskem zborovanju, predložil univerznim oblastem svoj načrt. O tem smo vas itak že obvestili.

Sporazumno z univerznimi oblastmi je akcijski odbor ta načrt nekoliko izpremenil.

Načrt je sedaj takle:

Študenti, ki plačujejo manj kot 800 Din neposrednega davka, so šolnine oproščeni.

nep. davka	šolnine
Od 800—1.000 Din	50 Din
» 1.000—2.000 »	100 »
» 2.000—3.000 »	150 »
» 3.000—4.000 »	200 »
» 4.000—5.000 »	250 »
» 5.000—6.000 »	300 »
» 6.000—7.000 »	400 »
» 7.000—8.000 »	500 »
» 8.000—9.000 »	650 »
» 9.000—10.000 »	800 »
» 10.000—12.000 »	1000 »
» 12.000—15.000 »	1500 »
» 15.000—20.000 »	2000 »
» 20.000—25.000 »	2500 »
» 25.000—30.000 »	3000 »
» 30.000—40.000 »	3500 »
» 40.000—50.000 »	4.000 »

Za vsak nadaljnji tisoč 10 Din šolnine. Po novem načrtu naj bi bila vpisna taksa 25 Din.

V sporazumu z univerzno oblastjo je Akcijski odbor prosil prosvetnega in finančnega ministra, da bi do potrditve letnega semestra odložila vplačilo šolnin in vpisne takse, tako da bi že novi Finančni zakon za leto 1937/38. obsegal predlagani načrt o šolninah. Akcijski odbor zbira v tem smislu tudi podpise študentov, katere namerava poslati finančnemu ministru.

Dopis nam dokazuje, da se študenti, kot na naši univerzi, tako tudi na beograjski, resno ukvarjajo s problemom šolnin. Že štiri leta se borijo akademiki vseh treh univerz v državi proti šolninam. Kopice spomenic, resolucij, brzojav, ki so jih pošiljali v Beograd z zahtevo, naj se šolnine črtajo, protestni štrajki in deputacije niso mogle prepričati prosvetnega in finančnega ministra, da so šolnine krivično naloženo breme in pri študiju posebno slabše situiranih usodna ovira.

Naše načelno stališče je bilo in je še danes: šolnine naj se popolnoma odpravijo.

Tistih 26 milijonov, ki jih dobi država v obliki šolnin, bi prav lahko ob ostrejši kontroli in poštenih pazljivosti prigrisodarila kje drugje ali pa v kakšnem drugem resorju.

Kljub temu načelu pa je tudi iz vrst slovenskih študentov izšlo več konkretnih predlogov za reformo šolnin. Tako je že 1935. leta poslal meddruštveni odbor finančnemu ministru osnutek — seveda zaman — ki se v bistvu sklada z zgornjim načrtom beograjskih študentov.

Tudi delegacija Akademske akcije je lani v decembru predložila referentu za takse v finančnem ministrstvu konkretni predlog: 1. Šolnine naj se popolnoma črtajo. 2. Če to ni mogoče, naj se pobirajo šolnine samo pri vpisu v zimski semester.

Beograd je takrat delegatom povedal, da bodo šolnine reformirane in to pod vidikom dveh momentov: a) pridnost; b) socialni položaj.

Čudno. Na prvem mestu pridnost. Najprej, kaj je to pridnost? Nekdo lahko ves dan pridno gara in inštruiru, da more živeti, a pri tem jasno potrebuje za izpite več časa kot n. pr. bogat in »priden« študent. Kdo je sedaj bolj priden, oni ki služi, da lahko živi oziroma, da sploh more študirati na univerzi, ali ta, ki je sploh »priden«?

Kako bo torej z določevanjem pridnosti pri plačevanju šolnin je — vsaj za nas — odprto vprašanje.

Take in slične misli nas silijo, da še v naprej nimamo dosti vere v nameravano reformo šolnin.

Tole bi h koncu povedali o vsem tem:

Če so za letos v Beogradu sklenili, da bodo šolnine samo reformirali, naj sprejmejo predlagani načrt beograjske univerze, načrt, ki je, kot že rečeno, v bistvu enak osnutku, ki so ga slovenski študenti že 1935. leta predložili finančnemu ministru.

Za prihodnje leto pa pozivamo študente vseh treh univerz, da postavijo energično in brezkompromisno zahtevo:

Šolnine naj se popolnoma odpravijo!

Problem Koroške

(Predavanje dr. Zwittera v Slov. klubu.)

Ko si ob predavanjih postavlja Slovenski klub program svojega dela, rastejo v nas vprašanja, vse širša, ostrejša in nujnejša. Raste v nas ogorčenje ob težki dediščini, vedno glasnejša postaja naša obtožba.

Po predavanju gospe Wilfanove o Slovencih v Julijski krajini, nam je govoril dr. Zwitter o Koroški.

Predavatelj je najprej govoril o jezikovnem stanju na Koroškem, pri tem opisal in kritično ocenil nemške narodnostne statistike. Nato je govoril o narodni zavesti slovenskih Korošcev, kakor se kaže pri volitvah, plebiscitu itd. in prišel do rezultata, da je le majhen del slovensko govorečega prebivalstva narodno zaveden. Danes govori kljub vsej germanizaciji še kakih 70.000 Korošcev slovensko, od tega pa odpade na pripadnike slovenske stranke (z rodbinami vred) le nekaj nad 20.000.

Vzroke za to nerazveseljivo dejstvo je našel v nemškem političnem pritisku, v še vedno močnem koroškem regionalizmu, ki nasprotuje vsaki delitvi dežele, posebno pa v socialni strukturi in splošni politični orientaciji slovenske Koroške: slovenska stranka je zajela le konservativno usmerjeno kmetstvo prebivalstvo, medtem ko je bilo liberalno usmerjeno prebivalstvo mest, trgov, letoviških krajev, učiteljstvo itd., kakor tudi socialno demokratično industrijsko delavstvo, železničarji in tudi kmetijski proletarijat organizirano od nemškega liberalizma, oz. od nemške socialne demokracije. Naše prejšnje generacije liberalcev in socialistov so v tem oziru zelo mnogo zamudile. Danes je v jezikovnem oziru velika nevarnost v tem, da mladina opušča svoj materni jezik; mnogo težje je pa z narodno zavestjo: slovenska stranka s težavo drži svoje pozicije, nima pa iz že omenjenih razlogov nobenih izgledov, da bi pridobila ostalo še slovensko govoreče prebivalstvo.

Bomo rešili propada koroške Slovence, ko živimo sami v tako težkih prilikah? Dr. Zwitter je končal z optimizmom: Slovenci na Koroškem bodo ostali Slovenci. Dokler ne bomo resignirali nanje mi sami.

Lanska anketa Akademске akcije

Dosedanji podatki so nam pokazali razmere, ki v njih slovenski akademik živi. Prehajamo k podatkom, ki se nanašajo bolj na osebnost slovenskega akademika. Sem je šteti vprašanje o nagibu izbire študija, odgovore na to vprašanje je že vprašalna pola razdelila v posebna nagnjenja in praktična nagnjenja, v slučajne in druge nagibe. Posebna nagnjenja — veselje in zanimanje za študij, ljubezen do poklica so pripeljali na filozofijo 140, na medicino 54, na jus 78 (med temi 7 zanimanje za sociologijo in gospodarstvo), na tehniko 33 slušateljcev. Tem številkam stoje nasproti številke praktičnih nagnjenj — kruh, očetov poklic, na jusu in filozofiji relativna cenovitost študija — na filozofiji 60, na medicini 24, na jusu 116, na tehniki 34. Lahko rečemo, da juristi in tudi tehniki, ki so to rubriko izpolnili v zelo mali meri, zajadrajajo na svoji fakulteti povečini iz praktičnih nagibov. Na teologiji je 36 tovaršev navedlo posebna nagnjenja, med njimi tudi delo za ljudstvo in misijonsko delo, praktičnih nagibov ni navedel nobeden; eden je celo zapisal »praktičnih nagibov teolog ne sme imeti, sicer je razočaran.« — Po našem mnenju utegnejo tudi podpreti biti praktični nagibi.

Prizadevnost našega akademika nam kaže podatek o študiju neobveznih predmetov. Daleč na prvem mestu so tuji jeziki: francoščina se uči 90, angleščina 72, nemščina 24; slede češčina, ruščina, italijanščina. Skupno se uči jezikov kot neobveznih predmetov 305 onih akademikov, ki so izpolnili anketo, torej slaba četrtina. Druge predmete študira 145 akademikov, t. j. 8%; na prvih mestih so: glasba (24), sociologija (19), filozofija (18), umetnostna zgodovina (16), gospodarstvo in združništvo (12). Razmeroma študirajo neobvezne predmete največ teologi, slede juristi, filozofi, medicinci, tehniki.

Študij neobveznih predmetov je pač znak osebnega zanimanja vsakega posameznika, marsikomu pa materialne razmere onemogočajo razmah njegovih prizadevanj. Isto je s športom, ki ga danes tako neupravičeno smatrajo kot značilnega za današnjo mladino. S športom se bavi skoro tri četrtine akademikov; izjema je teologija, kjer goji šport le dobra tretjina. Od posameznih športov je na prvem mestu smučanje (280), na drugem plavanje (206), na tretjem turizma (161), na četrtem telovadba (73), na petem kolesarjenje (71). Svoj čas je bila glavni šport telovadba, sedaj pa so stopili na prvo mesto športi, ki jih goji človek v naravi, prosto in individualno, brez včlenjenosti v športno organizacijo. Gre za zdrav oddih in sprostitve telesnih sil v naravi, ne za uspehe in rekorde. Šport, ki ga goji množica — tri četrtine akademikov — tudi drugačen biti ne more.

Tudi za anketine rubrike z naslovom kulturna in umetniška nagnjenja velja že zgoraj rečeno: slabe materialne razmere marsikoga ovirajo v njegovem razmahu. Razen svojih študijskih bere še druge znanstvene knjige:

na medicinski fakulteti da 65, ne 8; na tehnični fakulteti da 195, ne 16; na juridični fakulteti da 215, ne 28; na filozofski fakulteti da 191, ne 24; na teološki fakulteti da 64, ne 4.

Leposlovne knjige bere: na medicinski fakulteti da 81, ne 5, malo 3; na juridični fakulteti da 257, ne 79, malo 7; na tehnični fakulteti da 207, ne 10, malo 14; na filozofski fakulteti da 213, ne 1, malo 15; na teološki fakulteti da 57, ne 3, malo 9.

K nebravcem smo šteli samo one, ki so izrečno zapisali ne. Podatki so razveseljivi v zvezi z odgovori na vprašanje — kakšne in katere pisatelje najrajši bereš? Na vsej univerzi je odločno na prvem mestu Ivan Cankar, ki ga najrajši bere 160 študentov, le na teološki fakulteti je na prvem mestu Ivan Pregelj. Slede Tolstoj (40), Dostojevskij (36), Sinclair (20), mišljena sta pač oba), Galsworthy (21), Gorkij (20), Hamsun (18), Undesetova (15), M. Kranjec in dolga vrsta znanih pisateljev. Po narodnosti so najbolj priljubljeni Rusi, nato Skandinavci, po usmerjenosti sodobni (naziv je vzeti časovno in programsko) in socialni.

Na vprašanje, katere dnevnike in liste bereš, je odgovor mnogo bolj nezadovoljiv. Po večini samo slovenske, in sicer Slovenca in Jutro v enaki meri, razen na teologiji, kjer jih bere Slovenca 32, Jutro pa le eden. Hrvaške in srbske liste je navedlo na vsaki fakulteti le po par akademikov. Še manj jih čita inozemske li-

ste, od katerih je na prvem mestu »Völkischer Beobachter«, ki ima na vsej univerzi 11 bravcev. Le po par bravcev imajo na univerzi še nekateri nemški, francoski in češki listi; angleških in italijanskih ni navedel nihče. Svoje mnenje o vsakodnevni dogodkih dobiva slovenski akademik zgolj iz slovenskih dnevnikov; spričo kvalitete našega časopisa je to pač porazno dejstvo, če istočasno hočemo doseči, da bi imela inteligenca temeljit, prečiščen in samostojen odnos do perečih vprašanj. Po podatkih ankete pa slovenskemu akademiku ni nedostopno samo tuje dnevno časopisje, ampak tudi tuje revije. Zahteva po dobro založeni, vsem akademikom dostopni čitalnici je nujna in važna zahteva.

Na vprašanje, kaj najrajši obiskuješ, je večina akademikov — hvala Bogu — postavila na odločno prvo mesto gledališče (543), na drugo koncerte (158), šele na tretje kino (122), na četrto umetnostne razstave (48). Četudi morda ti podatki ne dajejo točne slike, ker pač akademiki kino več posečajo, kot je razvideti iz podatkov, vseeno prepričujejo o prvenstvu ljubezni do teatra. K privržencem gledališča smo šteli one, ki so navedli gledališče ali pa opero ter dramo posebej; slednja ima malce manj privržencev kot prva.

Prehajamo na anketina vprašanja, ki so od vseh najbolj osebnega značaja, ki kažejo svetovnonazorske in politične poglede akademikov. Razmerje do vere so označili akademiki takole:

verni	44	155	175	34	88
neverni, ravnodušni	—	52	121	37	80
protiverski	—	27	35	15	45

Da ne bo zamere, smo šteli k vernim tudi po svoje verne, kolikor toliko verne ter one, ki so verni in ravnodušni obenem. Skupno je v odstotkih vernih 56%, ravnodušnih in nevernih 31%, protiverski usmerjenih 13%. Žal nimamo sličnih podatkov o predvojnih slovenskih akademikih; oba tabora sta bila takrat verjetno bolj ostro ločena.

Inteligenca in kmečki problemi

(O pomenu in delu akad. agrarnega kluba »Njiva«.)

Slovinci smo narod kmetov in delavcev. Gospodarski in kulturni napredek je v vseh obdobjih naše preteklosti puščal življenje slovenske vasi skoraj povsem ob strani. Gospoda vseh vrst in narodnosti, ki je tu vladala, je vedno pod boljšo ali slabšo krinko držala našega kmeta v temi in revščini. Če se je kdaj zgenil in si poskusil pomagati naprej, je ostal sam, brez vodstva in zastopstva. V neenaki borbi je vedno pogrešal ljudi, ki bi izšli iz slovenske vasi in se izobrazili, pa vendar ostali njeni ljudje, njeni voditelji, njena inteligenca. V zadnji dobi pospešenega tehničnega napredka, koncentracije vsega bogastva daleč proč od vasi, brezobzirnega izkoriščanja njegovega dela pa je položaj našega kmeta naravnost obupen. Brutalni odnosi modernega gospodarstva spreminjajo vasi v kolonije batarjev in tirajo kmečko mladino v brezupne poskuse z delom v tovarnah, begom v tujino, med prezeble in izstradane gruče mestnih brezposelnih.

Komaj bi se dalo reči, da je kdaj imel slovenski narod inteligenco ali vsaj posameznike, ki bi se zavedali svojih dolžnosti do njega, ki bi ostali z ljudstvom v živem kontaktu, poznali probleme kmečkega ljudstva in jih tudi skupno z njim reševali. Večina naše inteligence je izčrpavala svoje sile v težnji po visokih socialnih položajih in uradniških karierah in se za to ceno prodajala v službo interesom, ki so bili čisto v ostrem nasprotju s potrebami slovenskega ljudstva. Kmetu pa njegova izobrazba ni dajala možnosti, da bi postal gospodarski, politični in kulturni vodja vasi, kajti tudi šola je vedno služila interesom tistih, ki so vladali in ni zato kmečkemu človeku dajala ničesar drugega kot osnovno znanje v branju in pisanju.

Današnji čas je s svojo gospodarsko krizo zaprl delovnemu človeku zadnjo pot do zaslužka, kmečkim domovom pa je močno omajal že itak šibke gospodarske temelje. Pred našimi očmi se vrši žalosten proces obubožanca, gospodarskega in kulturnega propadanja slovenske vasi, ko je kmet prezadolžen, ko mu eksekutor goni zadnjo glavo iz hleva, ko stoji njive prazne, ker ni posevka, ko grede njegovi celoletni, s težkim vsakodnevnim garanjem pridobljeni produkti pod ceno, ko otroci v najnežnejši dobi razvoja stradajo, hirajo in umirajo, ko kmečka in delavska mladina izgublja mladost in življenski optimizem v brezizglednem pričakovanju bodočnosti. Skupno z gospodarskim propadanjem nazaduje vse socialno, prosvetno in kulturno življenje slovenske vasi.

Na slovenski univerzi študira danes komaj 14% kmečkih in samo 3% delavskih otrok. Zato pada na vse tiste, ki so kljub težkemu gospodarskemu stanju tako srečni, da prejemajo najvišjo izobrazbo, velika dolžnost, da pomagajo ljudstvu, čigar žulji mu omogočajo to izobrazbo. Dolžnost

vseh tistih, ki se zavedajo svojega socialnega porekla in tudi vseh onih, ki čutijo vez, ki jih spaja v trdno povezano celoto z ljudstvom, propadajočim ob slabih življenjskih pogojih, je, da dajo svoje sposobnosti in znanje ljudstvu. Stopiti morajo z njim v skupno borbo proti bedi, neznanju, gospodarskemu in političnemu zatiranju, za boljše pogoje materialnega in duhovnega življenja. Čas in njegova problematika zahtevata stvarnega dela, katerega težišče so ekonomski in socialni problemi.

Tako delo pa zahteva poznavanja kmečkega življenja, ki ga daje proučevanje njegovega zgodovinskega razvoja ter študij ekonomskih, socialnih, političnih in kulturnih prilik in obenem psihičnih lastnosti ljudstva.

Akademski agrarni klub »Njiva« skuša povezati akademsko mladino, predvsem kmečke sinove, v delovno skupino slovenske inteligence, izobraziti v njej zavest pripadnosti k kmečkemu ljudstvu, s katerim bi ostala v živem duhovnem kontaktu, občutila težo današnjega kmečkega življenja, spoznavala probleme slovenske vasi in se z znanstvenim proučevanjem le-teh pripravljala za sodelavce svojega naroda pri ustvarjanju boljših pogojev njegovega življenja. Zgolj poklicni študij še daleč ne obsega vseh nalog, ki jih slovenska inteligenca mora vršiti. Narodnogospodarski, prosvetni, politični in kulturni problemi slovenske vasi so tudi njeni problemi. Spoznavanju teh naj služi društveno delo, ki je razdeljeno med krožke. Težišče tvori agrarni krožek, kjer se člani seznanjajo z najbolj perečimi potrebami in problemi našega kmeta, agrarno reformo, dolgovi, posestnimi prilikami, zdravstvenim stanjem itd. ter z vsem, kar spremlja kmečkega človeka od rojstva do smrti. Slovenski krožek služi proučevanju naše narodne preteklosti in vseh faktorjev, ki so jo oblikovali in spreminjali. Položaj kmečkega dekleta, žene in matere obravnava ženski krožek. Znanstvene temelje za pravilno gledanje, smotrno in dosledno delo pa daje znanstveni krožek.

Študij kmečkega študenta poteka v težkih materialnih pogojih, v vsakodnevni borbi za najosnovnejše življenjske potrebe, ki ovira njegovo delo. Prav zato je še bolj dolžan povezati svoje interese z interesi delovnega ljudstva za ustvarjanje boljše bodočnosti obeh.

—lj.

„Za boljši kemični Institut“

(Brošura, izdal Akademski klub kemikov.)

Neki starejši inteligent, visoko izobražen, pred leti velik in viden delavec v slovenskem javnem življenju, danes, v teh majhenkih, v malenkostnost razbitih slovenskih razmerah odmaknjen, je pred kratkim dejal: »Kdo pa bo, vas vprašam, na Slovenskem danes, če ne vi mladi? Veste fantje, vojne in predvojne generacije ni, nas enostavno ni več. Naš svet je svet strahopetcev, lenuhov brez zavesti dolžnosti do mladine, svet nekaterikov s polnimi trebuhji ali pa če hočete nergačev, ki se s prekrižanimi rokami svetohlinski izprašujejo kaj bo z današnjo mladino, kaj s temi akademiki nezadovoljnimi, ki jim je vse drugo bolj važno kot strokovna izobrazba.«

In je še dodal: »Ne poslušajte hinavcev in jezuitskih računarjev, ki vas napadajo, ker jim sedaj na trenutnem položaju ne gre do računa vaše odločne zahteve. Vi delajte, zahtevajte, borite se, ker če odneha še mladina, ne bo na Slovenskem nikogar, ki bi si upal odločno povzdigniti svoj glas.«

Zakaj pripovedujemo ob pregledovanju brošure »Za boljši kemični Institut«, ki jo je izdal Akademski klub kemikov, misli tega gospoda?

Zato, ker je ta brošura nov dokaz, tako nam kot njemu, da mladi skušajo po začrtani poti, da se ne strašijo jezuitskih napadov, da mladina dela, zahteva, se bori za pravico na Slovenskem.

Kemični Institut. Ena iz cele kopice krivic, ki jih s tiptično slovensko strahopetno pohlevnostjo že tako dolgo prenašamo. Kdor ne verjame, da kemiki delajo do 10 ur na dan v prostorih, ki so sezidani za premog in drva, da ima inštitutska knjižnica le 3 kompletne revije, da ima kemični oddelk povprečno čez 150.000 Din letnega deficita, skratka, da je kemični Institut sramota za slovensko univerzo, naj prečita omenjeno brošuro.

Brošura sama na sebi izgleda, da je bila urejena malo površno in na hitro. Bila bi lahko bolj izčrpna, posebno sestavek »Pomen kemičnega instituta v Ljubljani«. Pomen kemije za Slovenijo nikakor nima glavnega težišča v vojni industriji.

Tudi stilistično bi bila brošura lahko boljša, kar velja predvsem za sestavek »Dotacije«, prav posebno pa za članek »Razvoj instituta«.

Sicer pa vse to ni bistveno. Brošura je tukaj, in namenu, kateremu je posvečena lahko precej koristi. In ta namen, ta cilj, ta zahteva, katero vsi enodušno podpiramo, je močnejše najbolj čisto izkristalizirana v sledečih dveh odstavkih brošure:

G. rektor M. Samec: ... »Skrb za zdravje dijakov in učnega osebja mi kategorično velevala, stopiti na čelo borcev, katerih deviza je: dajte kemičnemu Institutu univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani smotru odgovarjajoč dom!«

Akademski klub kemikov pa: ... »Odločno postavljamo v imenu vseh slovenskih kemikov in vseh, ki hočemo imeti univerzo na taki višini, da bo mogla vzgojiti dobre praktične delavce in nuditi možnost znanstvenega dela, zahtevno:

Kraljevska vlada mora z amandmajem k državnemu proračunu za leto 1937-38 vnesti postavko 212.000 Din, kot anuiteto posojila 2.250.000 Din za zgradbo novega kemičnega instituta na univerzi v Ljubljani.

Pridobivajte novih naročnikov!

„Jutro“ in načrti tujega kapitala

V slovenski politiki je splošno priznana, trdno preizkušena in z uspehom uporabljana metoda: besede so eno, dejanja drugo. Od te metode tudi »Jutro« za las ni odstopilo, ko je te dni posvetilo uvodnik težkemu, skoro bi rekli za naše razmere usodnemu problemu tujega kapitala. »Jutro« je danes v opoziciji in seveda je članek jeremijada o težavah našega kapitalizma.

»Jutro« ugotavlja, da je velik del naše industrije v tujih rokah. Kdo pa je sodeloval pri nacionalizaciji in denacionalizaciji Trboveljske premogokopne družbe? Ali ni bila izdana Bat'i koncesija za tovarne v Borovem v času, ko je bil minister trgovine in industrije g. Kramer? Seveda to dejstvo danes ne ovira »Jutra«, da ne bi lomilo kopja za domačo čevljarstvo industrijo.

»Jutro« se v svojem uvodniku pritožuje nad ravnanjem Narodne banke. Prav, toda zakon o Narodni banki, ki tako ravnanje omogoča in ki med drugim vsebuje določbo, da mora biti vsaj polovica upravnih svetnikov Narodne banke iz Beograda, je vendar bil izdan takrat, ko je »Jutro« sodelovalo z režimom g. Zivkovića.

»Jutro« govori o načrtu nemškega židovskega kapitala, da se izgradi industrija na področju Beograd—Požarevac—Kruševac. »Jutro« sicer ne pove, zakaj ravno na tem področju in se s tem izogne jedru vprašanja, vključno temu se pa postavi v vlogo zaščitnika slovenske industrije. A zakaj ni »Jutro« doseglo ničesar, ko je bila JNS na oblasti in je slovenska industrija vodila zanjo in za ves delavski razred Jugoslavije toli važno borbo za minimalne mezde?

»Jutro« uvodnik se zaključuje z ugotovitvijo, da nam je tuj kapital potreben, da pa se mu sme dovoliti le »zmernen« dobiček. Ojej, a ravno v dobi JNS so bili pri rudniku Trepči slučajji, da je rudar prejel nominalne mesečne mezde 575 Din, izplačanih mu je bilo 75 Din, ostalih 500 Din pa je šlo v rudnikov konzum.

Ob »Jutrove« besede smo postavili le nekaj dejanj, ki so zanje gospodje okoli »Jutra« soodgovorni. Dejanj se pa vleče dolga vrsta. In morda je tu najtežje poglavje o našem bančništvu. Slovenci smo imeli takoj po prevratu razmeroma močno bančništvo. Slovenija je bila dežela, ki je izvažala kapital. Kako je prišlo do propada dela naših bank v dobi po inflaciji, kako se je s pomočjo politične oblasti povzročila sedanja kriza našega bančništva, kdo je na ta način odprl vrata tujemu kapitalu — to ve »Jutro« najbolje.

Ivan Rob:

Pekel ali sprehod po rovih kemičnega Instituta

(Nadaljevanje.)

Prišla sva v rov. Teman je strop samotni; nevajena se noga mi zatakne, telebim tja na trdi tlak mokrotni.

Za hipec poležim, da voda splakne mi jezo. Vstanem. Hočem se zravnati. a glava stropa se trdô dotakne.

V tej bôli se mi hoče povprašati: »Zakaj, o moj vodnik, temâ spreleta hodnik le-ta? Mar moreš razvozlati?«

In kakor človek, ki mu razodeta skrivnost je sladka, se vodnik zasmeje in že mu jezik učenost opleta:

»Tak ozke so ti dane uma meje, da ne spoznaš stvari takô prejasne? Poslušaj! Le zato je tu temneje,

da, kdor zaide sëm in dan mu ugasne, razveseli se luknje še tak mračne, čeprav ne loči dné od ure kasne.«

Besede té, sicer tako privlačne ušesu, meni so duha morile, razlage hotel sem povsem drugačne.

»O, da bi rove temne razsvetlile kdaj zvezde nam, da ne bi dni morečih tak boguvdano duše nam nosile!«

Takô sem vzdihnil v mislih jaz prosečih, kar mi uho mrmranje tožno ujame, kot bi izhajalo od muh brenčočih.

»Kaj to je?« dém, a mojster me objame, mi s prstom usta nežno zapečati, in prestopila prag sva prve jame.

(Dalje prihodnjič.)

Darujte

v tiskovni sklad!

Znižane cene

Imajo p. n. g. akademiki v frizerskem salonu

Stane Rakar

Ljubljana, Prešernova ul. 7
Poleg glavne pošte (Vežni vhod)

Gonja, ki je Evropo predramila

Ponatiskujemo »Slovenčev« uvodnik z dne 4. marca 1937, ker se to pot z njim strinjamo.

Že več kot leto dni traja med Nemčijo in Češkoslovaško neenaka borba, na katero je postala pozorna že vsa Evropa. Z vso razpoložljivo srditostjo — in te je v Berlinu mnogo — se je nemški tisk spraval na delo, da na vse mogoče načine okleveta in omaže pred svetovno javnostjo svojo demokratično slovansko sosedo. Zadnje dni pa je gonja v zvezi s pogajanjmi med praško vlado in hitlerjevsko podružnico na Češkoslovaškem namreč Henleinovo nemško stranko zavzela obseg, ki je več kot vznemirljiv.

V tem boju se Češkoslovaška brani viteško, dostojno: proti lažem postavlja resnico, proti očitkom dobro voljo, proti celo pretiranim zahtevam pripravljenost, da jim v čim večji meri ugoditi, proti sovraštva polnim klevetam pa kulturno željo mirnega sožitja. Toda vse je kot bob v steno. Nemški tisk gre dosledno svojo pot naprej in je ni priložnosti, ki je ne bi enostransko izkoristil za nove žalitve češkoslovaške države in njenih predstavnikov. Nemška vlada sama pa se tudi zelo trudi, da ne bi zaostala za svojim tiskom ter po svoje obrekuje svojo sosedo in ji na zunanje-političnem polju dela težave, kjerkoli le more.

Tako smo v razdobju enega leta doživeli kar tri hudo-urnike, ki jih je nemško propagandno ministrstvo, ki danes upravlja ves nemški tisk kot nekako vrhovno vsedr-žavno uredništvo vseh listov, razlilo po češkoslovaški zemlji. Časovno prvi se je tikal odnošajev med Češkoslovaško in Poljsko v zvezi s težavami, ki so nastale vsled poljske narodne manjšine v Tešnju. Za njim je prišla deroča reka klevet o tako imenovanem komunističnem dvoru v Češkoslovaško, ki da je postala nekako srednjevropsko zletišče sov-jetskega boljševizma. Sedaj pa ravnokar doživljamo tretji val v zvezi z notranje-političnimi diskusijami med praško vlado in Henleinovimi hitlerjevskimi Nemci.

V svojem sporu s Poljsko, ki ga je namenoma tako raz-pihoval nemški tisk, ki je češkoslovaško upravo slikal kot tiransko, je praška vlada izrazila svojo pripravljenost, da ves problem predloži mednarodnemu razsodišču in da njegov pravedek že vnaprej sprejme. Glede komunističnih očitkov je praška vlada stavila nemškemu vojaškemu atašeju na razpolago avtomobil in ga prosila, naj se sam, brez sprem-stva, vozi po mili volji po vsej državi in preiskuje vse vojaške naprave, ki so po mnenju Berlina pod sovjetskimi vplivom. Isti predlog je stavila tudi ostalim inozemskim vo-jajškim zastopnikom v Pragi. V diskusiji s Henleinom je dr. Hodža naprosil predstavnike nemške manjšine, naj mu predložijo svoje zahteve in ko so to storili, je prostovoljno sprejel 5 točk izmed 7, ostali dve pa je moral zavrniti, ker ne spadajo v njegovo pristojnost, marveč v pristojnost parlamenta. Toda vse je bilo zaman. Nemški tisk se še naprej vsemu roga, vse odbija, vse omalovažuje ter mimo vse dobre volje žene naprej svojo bojno pesem, ki je vsebinsko in po obliki takšna, da se mora vsakdo, pa četudi bi bil poli-tično popolnoma neuk, zaskrbljeno vprašati, kakšni so ven-dar pravi nameni Nemčije, ki jih zasleduje na področju češkoslovaške države, da jo dan za dnem tako sistematično in brezobzirno bombardira. Briga za Poljsko? To ne more biti res, ko pa jih ima sama Nemčija mnogo več v svojih mejah in se ji prav nič ne smilijo, ko jih brez nadaljnega potu-juje. Strah pred češkoslovaško armado? Pri vsem prizna-nem junaštvu češkoslovaške vojske bi bil takšen strah brez-predmeten, ko vemo, da Nemčija lahko postavi v fronto to-liko vojakov, kolikor šteje Češkoslovaška prebivalcev. Skrb za usodo nemške narodne manjšine na Češkoslovaškem? Tu-di to se sliši smešno, kajti nikjer drugod na svetu, razen morda v Jugoslaviji nemške narodne manjšine ne uživajo tako popolno pravno in dejansko enakopravnost, kot ravno na Češkoslovaškem. Na drugi strani pa bi našla nemška za-skrbljenost mnogo bolj koristna polja recimo na južnem Tirolskem, kjer je nemštvo na tem, da na osišču Rim—Berlin popolnoma izhira. Po vsem tem je torej jasno, da zasleduje nemška gonja, ki ji na noben način ni mogoče ustreči in ki je tudi najboljša dobra volja ne more potola-žiti ali vsaj ublažiti druge cilje. Katere cilje? Evropa ima pravico, da jih spozna in jih samostojno, po svoje presodi.

Neosnovanih sumničenj ne bomo izrekli. Toda, kdor pozna taktiko nemške zunanje politike, odkar jo vodi hitle-rizem, mu ne bo težko napraviti zaključke, ki so blizu resnice. Do sedaj se je še vedno zgodilo, da je vsakokrat, kadar je Nemčija pripravljala kakšno večjo zunanje-politič-no presenečenje, nemški tisk poprej tedne in tedne v naka-zanem smislu pisal, kot dela artiljerija pred napadom pehote. Ko je bil teren s časopisnim bombardiranjem dobro pri-pravljen, je šele nemška vlada prišla na dan s svojimi ukre-pi. Če motrimo intenzivnost, smotrnost in dolgotrajnost borbe nemškega tiska proti ugledu Češkoslovaške, se ne mo-remo znebiti vtisa, da gre za nekaj podobnega, da gre samo za pripravo, ki ji bodo sledila dejanja. Vrhutega pa dosedaj iz ust nobenega nemškega državnika, ki so zaporedoma po-nujali nenapadne pakte vsem sosedom Nemčije, tako pred par dnevi tudi Švici, nismo slišali kakšnega podobnega za-gotovila na naslov Češkoslovaške. Ob priliki svojih velikih zunanje-političnih izjav je državni kancler Hitler dosedaj kar trikrat zaporedoma Češkoslovaško popolnoma zamolčal, kar je pri gostobesednosti njegovih govorov moralo pasti vsakemu v oči. Podvodje so potem poskrbeli, da je ta molk našel uradno razlago, ko so odkrito napadali češkoslovaško sosedo in ponavljali klevete, s katerimi jo je prej oblatil nemški tisk.

Ni čudno, če se je Evropa začela zanimati za ozadja te neenake in nevihteke borbe ter začela celo namigavati, da si hoče nemška vlada pustiti češkoslovaška vrata odprta za njene bodoče podvige v srednji Evropi in dalje proti vzhodu. Ni čudno, če je dozorelo mnenje, da nemški zuna-nje-politični in vojaški vojskovodje računajo s potrebo, da se Češkoslovaška potepta in kot država izbriše, da dosežejo svoje cilje, na isti način, kot so leta 1914, računali s potrebo, da se potepta Belgija, ki je kot ovira ležala na pohodu proti Parizu. Končno tudi ni čudno, če je Evropa začela pripravljati primerne protiukrepe, kajti neoviran obstoj češkoslovaške države ni samo vprašanje, ki interesira slovan-ske države, ali Malo zvezo, ali Francijo, marveč vso Evropo, ki želi, da bo ta nevrvalgična točka evropskega ozemlja za vedno varna pred vsakimi sunki. Če je torej ofenziva nemš-kega tiska beležila kakšen uspeh, potem je dosegla to, da je Evropo prepričala, da je treba Češkoslovaško v imenu evropskega miru vzajemno braniti proti vsakomur, ki bi ogrožal njen miren obstoj in njeno kulturno poslanstvo. Ne verjamemo, da si je Berlin takšnega uspeha želel. Zelel ali ne želel, pa tako je. Čim prej bo to resnico v svoji zunanji politiki upošteval, tem bolje bo za vse, tudi za Nemčijo.

Če se ne motimo, je nekaj podobnega nedavno angleška vlada izjavila na ušesa gospodarjem Nemčije. Morda bo v kratkem sledil še večji poudarek. Češkoslovaška ne bo pos-tala druga Belgija. To je danes jasno vsem, ki vztrajajo pri tem, da v Evropi ne sme priti do nove vojne. Mala zveza pa je že večkrat slovesno izpovedala, da si želi prijateljskega sodelovanja z Nemčijo, toda da odklanja ločena prijatelj-stva, če je njih namen ta, da se naj Češkoslovaška žrtvuje pohotnim razpoloženjem nemškega imperializma. To zavest je val obrekovanja, ki dere iz Nemčije v Češkoslovaško, le še utrdil.

Od sladkarij, pa do pelinkovca, vse dobite pri Košaku. Študenti, vsi v

Košak

bar slaščičarno!
Prešernova ulica

Priporoča se

najmoderneje urejena lekarna

Dr. G. PICCOLI

Ljubljana (nasproti nebotičnika)

Oddajajo se zdravila na recepte za vse bolniške blagajne.

PRIPOROČAMO

NOVO KUHINJO

ALEKSANDROVA C.

NASPROTI PALAČE „DUNAV“

OTVARJAMO

POMLADANSKO SEZONO

Z ogromno izbiro novosti za obleke, plašče, površnike itd.

Posetite nas, da se prepričate o naših konkurenčnih cenah

MANUFAKTURA NOVAK

LJUBLJANA, Kongresni trg 15 (pri nunski cerkvi)